

RUTINE FOR RUSFOREBYGGENDE ARBEID I OPPVEKSTSEKTOREN I HUSTADVIKA KOMMUNE

TRYGGE GRENSER, GODE VALG

Forord

I Hustadvika kommune skal alle barn og unge oppleve trygghet, tilhørighet og mestring. Et viktig ledd i dette arbeidet er å forebygge rusmiddelbruk tidlig, gjennom felles innsats og tydelige rutiner i hele oppvekstsektoren. Oppvekstsektoren spiller en nøkkelrolle i dette forebyggende arbeidet, gjennom å bygge relasjoner, fremme mestring, og oppdage tidlige tegn på utfordringer. Arbeidet skal bidra til at vi utvikler ferdigheter som bidrar til at elevene tar riktige valg.

Dette dokumentet beskriver rutiner for rusforebyggende arbeid i Hustadvika kommune, og er utarbeidet for å sikre en helhetlig, kunnskapsbasert og tverrfaglig tilnærming. Målet er å støtte ansatte i barnehager, skoler, skolehelsetjeneste og andre tjenester i å oppdage tidlige tegn på utfordringer, og bidra til at barn og unge får rett hjelp til rett tid.

Rutinene bygger på nasjonale føringer, lokale behov og innspill fra fagpersoner i kommunen. De skal fungere som et praktisk verktøy i det daglige arbeidet, og samtidig bidra til godt samarbeid på tvers av fagområder og tjenester.

En visjon for arbeidet kan kanskje være at vi står sammen for utsatt alkoholdebut og tettere og mer strukturert oppfølging ved bekymring.

Jeg takker alle som har bidratt i utviklingen av rutinene, og oppfordrer til aktiv bruk og videre dialog om hvordan vi sammen best kan støtte barn og unge i å velge sunne og rusfrie liv. Min erfaring tilsier at vi sammen skal ha de beste forutsetninger for å lykkes med dette viktige arbeidet.

Med vennlig hilsen

Per Sverre Ersvik
Kommunedirektør

INNHold:

Forord	1
INNLEDNING	3
MÅLSETTING	4
Formål	5
ANSVARSFORDELING I FOREBYGGINGSARBEIDET	5
Foreldre	6
Skoleledelsen	6
Ansatte i skolen	6
Skolehelsetjeneste	7
Mestring (Psykisk helseteam barn og unge)	7
Rusgruppen	7
Politi	7
Universelle tiltak	8
I Hustadvika skal vi:	8
Tiltak per klassetrinn i Hustadvika kommune	9
Bekymringsfull rusmiddelbruk	10
Endringer og signal	10
Samarbeidsparter ved bekymring	10
HANDLINGSLØYPE VED BEKYMNING	11
Handlingsløype ved ulike situasjoner	12
AKTUELLE LENKER	16

INNLEDNING

«Til ungdommen!

Se opp, se ut. Livet er
foran deg. Omfavn det.
Det er til for å leves.

Elsk, beskytt og tro på
deg selv».

Av: Ingebjørg Rangøy Sjøland.
«Lykketegning.no»

Ungdata- undersøkelsen viser at de fleste ungdommer i Hustadvika kommune er tilfreds med livet sitt. Samtidig ser vi en økende trend i rapportering av rusbruk og at tilbudet om ulovlige rusmidler øker. Dette samsvarer med inntrykket kommunale tjenester og politiet har. En større andel av ungdommer føler også på ensomhet og dårlig trivsel.

I både Kommuneplanens samfunnsdel, Oppvekstplanen og Oversikt over helsetilstanden i Hustadvika kommune, er forebygging av utenforskap en viktig prioritering. Barnevernsreformen fra 2022 stiller krav om å styrke det forebyggende arbeidet og tidlig innsats i kommunene. Dette skal alle kommunes tjenester bidra til.

Både Møre og Romsdal fylkeskommune og flere kommuner rundt oss har lagd handlingsplaner for rusforebygging i skolene. Rusgruppen i Hustadvika kommune besluttet i 2024 at en slik plan skulle lages også for vår kommune. Rusgruppen utnevnte en arbeidsgruppe bestående av kommunalsjef oppvekst, en rektor fra ungdomsskolene, en rektor fra barneskolene, rådgiver folkehelse, ledende helsesykepleier, samt representant fra Kultur og NAV. I tillegg ønsket arbeidsgruppen å ha med avdelingsleder Mestring i arbeidet.

Arbeidsgruppen ønsket, i stedet for å lage en plan, heller at dokumentet skulle utformes som en rutine. Rutinen skal vise til konkrete verktøy og tiltak som kan benyttes i det rusforebyggende arbeidet rettet mot barn og unge. I arbeidet med en rutine for Hustadvika kommune har vi vært så heldige å få benyttet

Aukra kommune sin rutine for rusforebygging i skolen som mal for vårt arbeid. Takk til Aukra kommune for det!

MÅLSETTING

Hustadvika kommune synes Barnekonvensjonens artikkel 33 er en fin målsetting for arbeidet med rusforebyggende rutine:

Artikkel 33 sier at alle barn og unge skal beskyttes mot narkotikasalg og bruk av narkotika.

«Alle barn og unge skal beskyttes mot narkotikasalg og bruk av narkotika. De skal lære om hva narkotika er og hvorfor det er farlig og ulovlig. De har rett til å få hjelp om de bruker narkotiske stoff».

Barnekonvensjonen artikkel 33

Formål

Rutine for rusforebygging skal bidra til økt fokus og økt tverrfaglig samarbeid på rusforebygging arbeid rettet mot barn og unge. Rutinen skal også bidra til at barn, ungdom og foresatte innehar kunnskap og ferdigheter som kan hjelpe dem å ta gode valg i livet.

Hustadvika kommune har kurset ansatte i «Kjentmann- ordningen», som er en beredskapsordning for skolen, som har til hensikt å styrke arbeidet med rusrelaterte problemstillinger. Målet er at skolen kan oppdage og identifisere rusbruk hos elevene tidlig og gi ansatte i skolen konstruktive handlingsalternativer overfor elever som ruser seg. [Les mer om Kjentmann her.](#)

Rusproblematikk kan ofte ha bakenforliggende årsaker. Elevene skal møte voksne som ser, lytter, viser omsorg, har forventninger og følger opp. Samarbeid mellom kommunale tjenester og hjemmet er svært viktig. Hustadvika kommune er en BTI – kommune. BTI står for Bedre tverrfaglig innsats. Handlingsveilederen i BTI- modellen skal være til hjelp for både ansatte og innbyggere på veien fra bekymring til handling. [Følg denne lenken for å komme til handlingsveilederen](#), eller søk på BTI på hjemmesiden til kommunen.

Fra og med skoleåret 2025/26 skal alle skoler og barnehager i Hustadvika ta i bruk [Livet & sånn](#). Livet & sånn er et opplæringsmateriell utviklet av Ålesund kommune, for å styrke og fremme psykisk helse, skape trygt og godt miljø og forhindre mobbing. Å ta i bruk Livet & sånn i barnehager og skoler vil være en viktig del av arbeidet med å forebygge utenforskap i Hustadvika.

ANSVARSFORDELING I FOREBYGGINGSARBEIDET

Foreldre

- Foreldre er den viktigste forebyggeren i barn og unges liv. Ungdom i Hustadvika er stor sett godt fornøyd med foreldrene sine ifølge Ungdata.
- Ungdata viser at de fleste helst går til foreldrene sine når de ønsker støtte i vanskelige situasjoner, og at foreldrenes grenser er den aller viktigste beskyttelsesfaktoren når det gjelder å utsette debuten for rusmidler.
- Ungdom i Hustadvika sier selv de ønsker at foreldrene skal være til stede, sette rimelige grenser og være til støtte for ungdoms utforskning på en trygg måte. De ønsker at foreldrene samarbeider om felles regler og sørger for trygghet og omsorg også for deres venner. Ungdommene er tydelig på at foreldre bør være gode rollemodeller ([Kilde: Ungdomsrådet, 16.04.24](#)).
- Fra kommunens side er det ønskelig at foresatte deltar i samarbeid med skolen og andre tjenester, og at de tar kontakt med skolen eller andre tjenester ved bekymring for eget eller andres barn. For hjelp på veien fra bekymring til handling, [følg lenken til BTI handlingsveileder her](#).

Skoleledelsen

- Opprette Kjentmann ved ungdomsskolene.
- Sikre at skolen sine rutiner for det rusforebyggende arbeidet er kjent for medarbeidere.
- Rutinen skal være tilgjengelig for elever, foreldre og andre samarbeidsparter

- Legge til rette for samarbeid med foreldre og oppfordre de til å ta kontakt med skolen ved bekymring for egne barn eller annen elev
- Sikre at «Livet & sånn» gjennomføres fra barnehage til ut grunnskolen
- Følge opp samarbeid med relevante tjenester og samarbeidsparter i kommunen
- Varsle politiet ved en uønsket hendelse/utagerende atferd, endring i miljøet og ved mistanke om kjøp og salg av rusmiddel
- Informere aktuelle kommunale tjenester og politiet om man ser endringer som bekymrer i skolemiljøet

Ansatte i skolen

- Bidra til at elevene tilegner seg kunnskap om rus og rusmiddel gjennom undervisninga i relevante fag
- Samarbeide med kollegaer og andre instanser for å dekke ulike aspekt som gjeld rus, grensesetting, fysisk og psykisk helse i skolen
- Legge til rette for trygge relasjoner og rom for dialog og refleksjon om ulike aspekter ved rus
- Ta bekymring på alvor, varsle Kjentmann/skoleledelsen/ressursteam og bidra til at elever får nødvendig oppfølging ved behov
- Følge opp skolen sitt systematiske arbeid for et trygt og godt skolemiljø
- Bruke felles skjema for elevsamtale
- Følge opp enkeltelever og ha et godt samarbeid med foreldre

Skolehelsetjeneste

- Være en god støttespiller, både for eleven, Kjentmann og andre ansatte på skolen
- Være tilgjengelig for elever ved å ha "treffetid" og "åpen dør" på skolene
- Bidra i forebyggende arbeid i skolen rundt rusbruk og rusmiddel som for eksempel foreldremøter og ressursteam
- Delta i tverrfaglig samarbeid og foreldremøte i overgang barneskole til ungdomsskole
- Spørre elever om rusmiddelbruk, særlig alkohol som en del av 8. klassesamtale
- Inneha samme Kjentmann-kurs som skole
- Bidra i undervisning i livsmestringsprogrammet «Livet & Sånn»

Mestring (Psykisk helseteam barn og unge)

- Tilbyr behandling og oppfølging for barn og unge 0-25 år
- Bidra med å opplyse og gi kunnskap til elever rundt rusbruk og rusmiddel som f.eks. foreldremøter
- Delta i tverrfaglig samarbeid

Rusgruppen

- Bidra årlig på foreldremøter ved skolene
- Ha kunnskap og oversikt over trender og fenomen blant unge i kommunen
- Inneha kunnskap om rusforebyggende tiltak og rusrelaterte kurs for ansatte
- Sørge for at skolene er godt informert om hjelpeinstanser som kan bidra i arbeidet ved bekymring og handling rundt rusmiddelbruk
- Utrede mulighet for SLT – samarbeid i Hustadvika kommune

Politi

- Ha oppdatert lokalkunnskap om trender og fenomen knyttet til rusmiddel
- Inneha et større og mer helhetlig bilde av rusmiddelsituasjonen utover den enkelte kommunedel og skolekrets
- Politiet skal være synlig i lokalmiljøet
- Inneha erfaring med rusforebyggende tiltak
- Gjennomføre "[Delbart](#)"
- Være tilgjengelig for ansatte og/eller foreldre ved ønske om å drøfte ei problemstilling rundt rus/rusmiddelbruk
- Ta imot melding og opprette straffesak ved mistanke om kjøp/salg av narkotika
- Ha mulighet til å bruke strengere virkemiddel for å hindre eller stanse en planlagt eller pågående konflikt i forbindelse med rusmiljø

Universelle tiltak

I Hustadvika skal vi:

- Regelmessig gjennomføre Ungdata-undersøkelser som gir et oversiktsbilde på hvordan ungdom har det generelt og spesifikt om bruk av rusmiddel. Vi skal også følge opp med tiltak knyttet til det som kommer fram i undersøkelsen.
- Hver ungdomsskole skal ha en «Kjentmann» som har god kunnskap om rusmiddel og rusmiddelbruk, erfaring i å snakke om rusmiddelbruk med elever og håndtere saker om bekymringsfullt rusmiddelbruk
- Tilgjengelig helsesykepleiere med generell kompetanse innen rusproblematikk
- Rusgruppen i Hustadvika har årlig foreldremøter for 7. klasseforeldre med tema som foreldrerollen i rusforebygging og hvordan kommunale tjenester og foreldre kan samarbeide om gode oppvekstmiljø.
- Samarbeid med FAU om Foreldreavtaler. Presentere et utkast på møte med 7. klasseforeldre som jobbes videre med
- Livsmestringsprogrammet «Livet & sånn» gjennomføres i skoler og barnehager
- Skolehelsetjenesten tilbyr foreldreveiledning etter COS-P som er et program som skal fremme trygg tilknytting mellom foreldre og barn.

Tiltak per klassetrinn i Hustadvika kommune

FOREBYGGENDE TILTAK	KLASSE-TRINN	NÅR	HVORDAN	ANSVARLIG
Foreldremøter til alle 7.klasseforeldre i kommunen med tema "Foreldrerollen og rusforebygging". Her tar vi også opp forslag til foreldreavtale	Slutten av 7.trinn	Vår	Alle 7. klasseforeldre inviteres til den ungdomsskolen ungdommen deres starter på til høsten.	Samarbeid mellom Rusgruppen, skolene og FAU
Informere om rutine for <i>Rusforebygging i Hustadvika</i> til foreldre og elever samt presentere skolen sin Kjentmann	8. trinn 9. trinn 10. trinn	Skolestart	Felles foreldremøte og i alle klasser	Skoleledelsen Kjentmann
Helsesamtale der tema blant annet vil være tobakk, alkohol og andre rusmiddel	8. trinn	I løpet av skoleåret	Individuell samtale	Helsesykepleier
Rusforebyggende tema fra livsmestringsprogrammet «Livet og sånn»	10.trinn	November	Undervisning i temaet kropp	Ansatte i skolen Helsesykepleier i skolen
Natteravnvandring ved arrangementer for ungdom i kommunen	8. trinn 9. trinn 10. trinn Og andre	Hele året	Foreldre bidrar i Natteravnsordningen	FAU Foreldre i ungdomsskolen og eventuelt andre ressurspersoner, Frivilligsentralen
Rusforebygging kan være et tema i forbindelse med Verdensdagen for psykisk helse	8. trinn 9. trinn 10. trinn	I oktober. I samarbeid med verdensdagen for psykisk helse	Foredrag/markering ved ungdomsskolen, for både elever og ansatte	Ansatte ved Mestring, Skolehelsetjeneste Kjentmann Rusgruppa

Bekymringsfull rusmiddelbruk

Endringer og signal

“Tidlige signal på mulig bekymringsfull rus atferd/rusproblem er ofte diffuse og utydelige. Endringene kan i en tidlig fase virke som typiske tenårings- eller ungdoms atferd. Den usikkerheten kan gjøre at en nøler eller overser problemene, noe som igjen kan føre til at problemene kan vokse seg større.” Kjentmann 2019.

Generelle endringer i atferd kan handle om mange ting, også rusmiddelbruk. Bekymring må undersøkes og tas på alvor i tråd med kommunen sin BTI-handlingsveileder. Det er viktig å se helheten og sammensetting av informasjon og observasjon. Ved bekymringsfull atferdsendring ta kontakt med Kjentmann (ressursperson på rus i skolen), helsefaglig personell og/eller skoleledelsen.

Rusmiddelbruk kan gi følgende endringer:

- Endring i atferd som ikke lar seg forklare på en tilfredsstillende måte, som humørsvingninger (sløv, frustrert, aggressiv, latterkick) eller endra atferd med tanke på struktur, hukommelse eller konsentrasjon
- Bekymringsfullt fravær eller brudd på avtaler
- Tydelige fall i skoleprestasjoner
- Signal eller bekymring fra foreldre eller medelever
- Endring av omgangskrets eller omgang med elever i risikogrupper
- Endring i forbruk av penger eller stor kjøpekraft
- Uttrykk for meninger eller holdninger som bagatelliserer eller legaliserer bruk av rusmiddel
- Vekttap, dårlig allmenntilstand, uforklarlige symptom på trøtthet, dårlig hygiene, slurvete/skitten påkledning o.l.

Samarbeidsparter ved bekymring

Bruk av rusmiddel og alkohol i ungdomsskolealder er en alvorlig sak og gir grunn til bekymring. Det er derfor viktig at foreldre, skole og helsesykepleier ikke opplever å stå alene med utfordringen, men har samarbeidsparter de kan drøfte utfordringsbildet med.

Det fins flere samarbeidsparter for skolene. I noen tilfeller vil det være naturlig å drøfte saker med barnevern eller politi. Anonym drøfting med barnevernstjenesten er anbefalt dersom en er usikker på om en sak bør meldes. Taushetsplikt er ikke til hinder for å drøfte saker anonymt, og barnevernstjenesten er erfarne på å gi råd og veiledning.

Bekymring/problemstilling rundt rus/rusmiddel kan også drøftes anonymt med politiet. Kontaktpunktet er Hustadvika politistasjon. Ved konkret mistanke eller bekymring for elever, ønsker politiet at informasjonen er så nøyaktig og detaljert som mulig.

HANDLINGSLØYPE VED BEKYMNING

Alle som jobber med barn og ungdom i individuelle saker skal:

- **Jobbe systematisk og målrettet etter BTI-modellen (bedre tverrfaglig innsats)**
- **Innhente samtykke til tverrfaglig samarbeid**
- **Kartlegge årsakssammenhenger og sette i verk tiltak**

På de fleste skoler vil det jevnlig komme fram mistanke/uro rundt eksperimentering eller rusmiddelbruk hos elever. Informasjonen som kommer fram er ofte basert på ulike kilder som egne eller andre sine observasjoner, rykte, fortrolige samtaler, konkrete funn av brukerstyr/rusmiddel med mer.

Både faglige vurderinger, menneskelige hensyn og godt skjønn må brukes i håndtering av slike situasjoner. Vurderingene og handlingene bør dokumenteres med dato og bakgrunn. Dokumentasjonen skal ivareta rettssikkerheten til eleven og foreldrene, og sikre kommunens dokumentasjonskrav. Dersom informasjonen er et rykte, må en være tydelig på at dette er noe en har hørt og ønsker å sjekke ut med eleven.

Ved håndtering av rusmiddelrelaterte situasjoner skal det være klar og tydelig fordeling på hvem som gjør hva. BTI-handlingsveileder er kommunens rammeverk i slike saker. Ansvaret bør ideelt sett ligge hos den som allerede har en god relasjon til eleven. Dersom ingen har det, vil det være naturlig at kontaktlærer eller Kjentmann, i samråd med rektor tar ansvaret. I tabellene under kommer handlingsløyper på ulike situasjoner.

Handlingsløype ved ulike situasjoner

Under følger tabeller som viser handlingsløyper ved ulike situasjoner knyttet til rusproblematikk. Følgende situasjoner er beskrevet:

Elev nekter for rusmiddelbruk

Bekymring for en elev sine rusvaner

Mistanke om ruspåvirket elev

- Mistanke om kjøp/salg av rusmiddel på skolen

Det er også utarbeidet case/tips til framgangsmåter der man kan øve på denne type problemstillinger. Ta kontakt med BTI- ansvarlig i kommunen for å få tilgang til disse.

BEKYMNING FOR EN ELEVS RUSVANER

TILTAK	NÅR	ANSVAR
Informere om mulighet for hjelp/oppfølging av fagperson på skolen og eksterne samarbeidsparter	I løpet av 1-2 uker	Skolen sin kontaktlærer/Kjentmann/helsesykepleier, eventuelt eksterne samarbeidsparter.
Oppfordre eleven til å snakke med foreldre, enten selv eller i samarbeid med noen på skolen		Skolen har hovedansvaret fram til annet er avtalt.
Innkalle elev og foreldre for å diskutere hva som kan hjelpe eleven videre		
Plan for oppfølging		

MISTANKE OM RUSPÅVIRKET ELEV

TILTAK	NÅR	ANSVAR
Melde til skoleledelsen	Straks	Den som har mistanke
Eleven må skjermes og ivaretas, og foreldre må kontaktes, eventuelt hente eleven. Ved akutte situasjoner må en ringe legevakta	Straks	Skoleledelsen
Samtale med elev og foreldre Informere om muligheter for hjelp/oppfølging av fagpersoner på skolen og eksterne samarbeidsparter i kommunen	Dagen etter	Skoleledelsen
Plan for videre oppfølging	Vurderes av ansvarlige	Kjentmann / helsesykepleier / skoleledelsen

MISTANKE OM KJØP/SALG AV RUSMIDDEL PÅ SKOLEN

TILTAK	NÅR	ANSVAR
Ta kontakt med skoleledelsen	Straks	Den som har mistanke
Samtale med den/de det gjelder om at en har mistanke om kjøp og salg av rusmiddel	Snarest	Skoleledelsen
Kontakte foreldre	Snarest	Skoleledelsen
Kontakte politiet	Snarest	Skoleledelsen
Oppfølgingsavtale med elev og/eller foreldre med tilbud om hjelp	Innen kort tid	Skoleledelsen / Kjentmann / helsesykepleier / ekstern støtte

Flytskjema ved bekymringsfull rusmiddelbruk

AKTUELLE LENKER

Du kan finne nyttig informasjon om rusmidler flere steder på internett. Under kommer en liste over nettstedene som kan være aktuelle i skolen som undervisningsmateriell og for å øke kunnskap om rusmiddel og bruk av rusmiddel. Det vil også være informasjon om hva en skal gjøre i ulike situasjoner.

Rusopplysningen

Her får du nøktern og nyttig informasjon om ulike rusmidler, uten moralisering. Målet er å forebygge skade ved å gi kunnskap om verknad og risiko ved bruk av rusmidler. Lenke: [Rusopplysningen – Kunnskap kan redde liv](#)

Rusforebygging i skole – Korus

Skolen er en viktig arena for forebyggende og holdningsskapende arbeid. Korus har egne opplæringsstilbud rettet mot elever, foreldre, lærere og skolen. Lenke: [Rusforebygging i skolen | Korus](#)

Rusforebygging i skolen – med nye læreplaner

Fornye læreplaner for grunnskolen og videregående opplæring ble innført i 2021. Planen sitt innhold aktualiserer spørsmålet om, og hvordan rusforebyggende arbeid kommer til å ha en plass i skolen framover. Lenke: [Rusforebygging i skolen – med nye læreplaner \(utdanningsforskning.no\)](#)

Filmsnutter og undervisningsopplegg om rusmidler for ungdom – Blå kors ressursbank

Her finn du filmer som kan brukes i undervisning om alkohol og annen type rus med ungdom som kan kombineres med Blå kors sine undervisningsopplegg eller snakkekort.

Lenke til filmsnutter: [Filmsnutter om rusmidler for ungdom - Blå Kors ressursbank.](#)

Lenke til undervisningsopplegg: [Undervisningsopplegg om rusmidler for ungdom - Blå Kors ressursbank](#)

Lenke til snakkekort: [Snakkekort: start gode samtaler om rus, psykisk helse og mer - Blå Kors ressursbank](#)

Viktige telefonnummer:

Legevakt: 116 117

Barnevern: 90 77 89 86

Barnevernvakta: 97 60 16 16

Politi: 02800

Politi nødsituasjon: 112

Pårørendetelefon rus: 80 04 05 67